

I

Her følger professor Johs. Kyllenhaves foredrag "Skak i Danmark" Holdt ved Livredderforeningens Faglige Kongres d. 29. februar 1985.

Som vi alle ved, er skak et meget gammelt spil. Ingen ved med nøjagtighed, hvor på kloden det opstod. De fleste eksperter, undertegnede iberegnet, hælder dog til den anskuelse, at vuggen stod i øst. Første vidnesbyrd om skak på dansk grund stammer fra landsbyen Gummelev i Han Herred i form af et brev dateret 27. august 1671. I dette uerstattelige dokument skriver Hansine Klamsdatter til sin kæreste Erik Hundehoved, der sidder i hullet efter en dom på 3 piskeslag og 81 års tugt- og forbedringhus for rovmord på 2 enker fra omegnen. Det ulykkelige pigebarn fortæller, at hun savner ham meget, at hun føler sig mat og desuden at hun af sin husbond adskillige gange er blevet tvunget til lang ro-kade. I høet og for det meste i middagsstunden, hvor husbonds afdankede kone som regel snorksov. Men hun håber, han tilgiver hende. -- Af dette fremgår med al tydelig klarhed, at skak blev spillet i Danmark før år 1672!

Vi er nu fremme ved en skelsættende begivenhed: Skakspillet fremvækst på Øerne. Her må mine tilhørere betænke sig det politiske klima i landet. I vinteren 1673, altså kun 2 år efter det epokegørende brev, blev vort gamle fædreland besat og delt. Fra vest invaderede de grønlandske eskimoer den jyske vestkyst og erobrede hele det nuværende Jylland, og fra øst væltede de grusomme finske horder over Øresunds frosne vover og fortsatte over bæltet indtil også Fyn befandt sig under finsk administration og diktatur. Som historiekyndige vil erindre sig, varede denne dobbelte besættelse i 20 år. I denne periode blev den første Lillebæltsbro bygget. Primært fordi begge okkupanter havde en livlig og indbringende handel med danske slaver og sekundært fordi grænseepisoderne var få, og man iøvrigt ikke gjorde krav på hinandens landområder. På denne måde sporede efterhånden et spirende samarbejde mellem de to besættelsesmagter.

Fra denne ulykkelige periode lyser os klart et navn i møde: Manfred Mandskvinde, bøddelsønnen fra Knirkerup Nedre nær Kolding, der som slave smuglede skakspillet over den nybyggede hængebro under en slaveudveksling engang i 1690, altså i den sene besættelsestid.

Vi kender meget lidt til skakspillet Fynsperiode. Men "en passant" slagets vugge stod her! Det er et faktum, at jyderne intet kendte til denne regel samt at spillet var behæftet denne selvsamme regel ved landgangen i Korsør i det lune forår 1693, kun 3 måneder før indtoget i hovedstaden.

Men et andet emne af relevans i Fynsperioden er det relativt lange tidsrum, spillet opholdt sig her. Eksperter i geofanatik ved Oxford har for nyligt beregnet opfindelsestiden for en regel af "en passant" slagets sværhedsgrad til godt 6 måneder. Så hvad skete i de resterende ~~2~~ 2 1/2 år?

I en udgravning ved landsbyen Kalvehjerte nær Kerteminde ligger svaret: et komplet sæt skakbrikker skåret i voksdug,